

Forslag til nye regler for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet

Høringsnotat 27. mars 2017. Kortversjon med hovedproblemstillingene i høringen.

Del 1. Bakgrunn

Det kirkelige demokratiet har vært i utvikling over tid, særlig som følge av demokratireformen fra og med kirkevalget i 2009. Kirkerådet sender med dette et forslag til nye kirkevalgregler på høring, på bakgrunn av evalueringen og erfaringene fra kirkevalget i 2015. Kirkerådet har valgt ikke å komme med en anbefaling der en vet det er store meningsforskjeller, men vil trekke sine konklusjoner i etterkant av høringen. I tillegg til å kommentere forslagene i høringsnotatet og regelforslaget, oppfordrer Kirkerådet høringsinstansene til å komme med andre forbedringsforslag.

Kirkelovens bestemmelser om valg og sammensetning ble videreført fra 1. januar 2017. Det innebærer at Kirkemøtets nærmere regler for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet for kirkevalget i 2019 må holde seg innenfor de føringer som ligger i dagens vedtatte kirkelov. Det betyr blant annet at valget skal skje samtidig med, og i umiddelbar nærhet til, valg til kommunestyre og fylkesting, jf. kirkeloven § 4, at Kirkemøtets sammensetning består av bispedømmerådene og ett medlem valgt etter regler gitt av Kirkemøtet, jf. kirkeloven § 24 første ledd, og at «sju andre leke [skal velges] ved flertalls- eller forholdstallsvalg, hvorav minst fire velges direkte av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer», jf. kirkeloven § 23.

Valgordningen er et sentralt element i det kirkelige demokratiet. I valgforskningen understrekes det at en valgordning er et resultat av kompromisser mellom partier som kan ha svært ulike interesser knyttet til utformingen. Det finnes imidlertid ingen ordning som fullt ut tilfredsstiller alle ideelle krav.¹ Uansett hvilken ordning man velger, vil det kunne dukke opp effekter som man ikke har tenkt på, eller som er i strid med det man ønsker. Det vil derfor kunne være behov for å vedta noen justeringer fra valg til valg.

Det er i dag to sett med regler; regler for valg av menighetsråd på den ene siden, og regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet på den andre siden. De ulike regelsettene henger tett sammen og må ses i sammenheng, og de har flere henvisninger seg imellom. Kirkerådet foreslår å slå disse to regelsettene sammen til ett sett regler.

Kirkerådet foreslår at kirkevalgreglene som et utgangspunkt legges så tett opp til valglovens bestemmelser om valg til kommunestyre, fylkesting og Stortinget som mulig. Bakgrunnen for dette er et ønske om å ivareta velgerne ved at den kirkelige valgordningen gjennomføres på en måte som er mest mulig kjent fra alminnelige valg. Det må likevel gjøres noen unntak der det er særlige kirkelige forhold som gjør det vanskelig å overføre prinsipper fra valgloven.

Del 2. Overordnede problemstillinger

De overordnede problemstillingene vil i særlig grad være rettet mot valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Dette fordi reglene knyttet til bispedømmeråds- og kirkemøtevalget er de som etter Kirkerådets vurderinger har størst forbedringspotensial.

2.1 Direktevalg eller kombinasjonsvalg av direkte og indirekte valgomgang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet

Når det gjelder spørsmålet om direkte valg eller kombinasjonsvalg med kombinasjon av direkte og indirekte valg, kan det tegnes tre alternative modeller:

1) Videreføring av dagens ordning.

Bispedømmerådet avgjør om valget skal foregå ved direkte valg av sju leke medlemmer, eller ved kombinasjonsvalg hvor fire medlemmer velges direkte og tre medlemmer velges indirekte. På den ene siden kan det argumenteres med at denne ordningen åpner for en regional tilpasning. Noen vil kunne hevde at ordningen med en indirekte valgomgang også vil kunne bidra til en klarere sammenheng mellom bispedømmeråd, Kirkemøtet og menighetsrådene, ved at de nyvalgte leke menighetsrådsmedlemmene velger inntil tre medlemmer av bispedømmerådet og Kirkemøtet i en egen valgomgang.

På den andre siden innebærer ordningen at kirkemedlemmene vil kunne ha ulik innflytelse på valget avhengig av hvilket bispedømme de hører til. I tillegg vil det ta lang tid fra valgdagen til det endelige resultatet blir kjent. Med dagens ordning blir valgresultatet fra andre valgomgang klart i underkant av tre måneder etter valgresultatet fra første valgomgang. Dette innebærer at det går lang tid mellom valgdagen og tidspunktet for når det endelige resultatet er klart, noe som er en kommunikasjonsmessig utfordring. Det kan også anføres som problematisk at noen velgere, det vil si de som blir valgt som menighetsrådsmedlemmer, får anledning til å stemme to ganger i samme valg.

2) Direkte valg på alle leke medlemmer.

Dette alternativet innebærer at Kirkemøtet fastsetter at alle de leke medlemmene til bispedømmerådet og Kirkemøtet skal velges direkte av kirkemedlemmene i bispedømmet. En slik ordning vil tydeliggjøre det enkelte kirkemedlems medansvar og medinnflytelse for kirkens øverste organer. Et argument for en slik ordning er at det vil sikre en lik ordning for hele landet, hvor kirkemedlemmene i større grad får lik innflytelse uavhengig av hvilket bispedømme man bor i. En fordel med denne ordningen er at valgresultatet vil bli kjent kort tid etter valggjennomføringen. Noen vil kunne hevde at en ulempe med ordningen med en indirekte valgomgang også vil kunne bidra til en klarere sammenheng mellom bispedømmeråd, Kirkemøtet og menighetsrådene, ved at de nyvalgte leke menighetsrådsmedlemmene velger inntil tre medlemmer av bispedømmerådet og Kirkemøtet i en egen valgomgang.

3) Kombinasjonsvalg i alle bispedømmer.

Dette alternativet innebærer at Kirkemøtet fastsetter at det i alle bispedømmene skal være kombinasjonsvalg med en kombinasjon av direkte og indirekte valg. Et argument for en slik ordning er at det vil sikre en lik ordning for hele landet. Samtidig rammes også denne ordningen av utfordringer knyttet til sent valgresultat som er nevnt i alternativet for

videreføring av dagens ordning. Ved forrige valg var det kun fire bispedømmeråd som valgte å benytte seg av muligheten med kombinasjonsvalg, mot sju bispedømmeråd som ønsket å gjennomføre valget ved direktevalg. En slik ordning vil derfor kunne oppfattes som uheldig for de bispedømmer som har ønsket å gjennomføre valget ved direktevalg av alle de leke medlemmene.

Ordningene må ses i sammenheng med at det ved valget vil være anledning til å gjennomføre forholdstallsvalg (listevalg), jf. avsnitt 2.2. I bispedømmer der det stilles to lister, vil et kombinasjonsvalg med direkte og indirekte valgoganger innebære at muligheten for mindretallsrepresentasjon svekkes, fordi terskelen for å få inn en kandidat blir høyere.

Kirkerådet har på nåværende tidspunkt ikke tatt stilling til hvilken ordning som bør gjøres gjeldende for kirkevalget fra og med 2019, men ber om høringsinstansenes tilbakemelding på ordningene.

2.2 Flertalls- og forholdstallsvalg

Etter kirkelovens bestemmelser skal valget av leke medlemmer holdes som «flertalls- eller forholdstallsvalg», jf. § 23 første ledd bokstav d). I lovens forarbeider er det presisert at Kirkemøtet er pålagt å ha en ordning hvor det er anledning til å stille flere lister, jf. Prop. 78 L (2012–2013) side 5. Gjennomføringen av Kirkevalget 2015 avdekket noen svakheter med ordningen som var fastsatt i regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Etter Kirkerådets vurdering er det særlig to forhold ved denne ordningen som bør vurderes nærmere til neste valg. For det første at listene har ulike utgangspunkt, og for det andre at listene skal fremmes til ulike tidspunkt. Det kan tenkes noen ulike alternativer:

1) Videreføring av dagens ordning

Ett alternativ er å videreføre dagens ordning. En fordel med denne ordningen er at den vil være kjent for velgerne. Ordningen gir også ulike grupperinger anledning til å stille en egen liste dersom de ikke oppfatter seg representert av nominasjonskomiteens liste, som en slags sikkerhetsventil. Utfordringen med asymmetriske lister og forskjellige frister for listene løses imidlertid ikke.

2) Ordning med nominasjonskomiteens liste og andre lister – samtidige frister

Denne ordningen tar utgangspunkt i dagens ordning, men med noen justeringer. Det etableres en nominasjonskomité som fremmer en liste innen en frist. Andre nomineringsgrupper gis også adgang til å fremme liste til samme frist. Reglene for begge typer lister gjøres i størst mulig grad like, herunder bestemmelser om tillitsvalgte som kan representere kandidatene på listen. Denne ordningen vil langt på vei tilsvare dagens ordning for forholdstallsvalg ved valg av menighetsråd.

Ved å ha samtidige frister vil de ulike listene ha likere betingelser. Et argument for en slik ordning er at endringen ikke vil være altfor omfattende, noe som i norsk valgtradisjon har vært ansett som et viktig prinsipp. De kirkelige valgreglene har gjennomgått omfattende endringer ved de siste valgene, noe som i liten grad har gitt velgerne mulighet til å tilvenne seg og tilpasse seg til ordningen. Ordningen vil være rimelig kjent for velgerne ved at den ligner den ordningen som gjaldt ved kirkevalget i 2015, og den vil dessuten være forholdsvis enkel å forholde seg til. Dersom det videreføres regler om at nominasjonskomiteens liste bør

ivareta et mangfold av synspunkter, videreføres imidlertid problematikken med asymmetriske lister. De samtidige fristene innebærer også at ulike grupper som ikke oppfatter seg representert av de listene som fremmes innen fristen, ikke vil ha noen muligheter i etterkant til å fremme andre kandidater.

3) Ordning med utgangspunkt i flere selvstendige lister – intensjonsfrist og listefrist

Ordningen tar utgangspunkt i at det først går ut en henstilling om å melde interesse for å stille liste. Ordningen har fire scenarier.

1. Det ene scenariet er at en eller flere nomineringsgrupper melder intensjon om å stille liste innen en frist satt tidlig i nominasjonsløpet. I så tilfelle skal valgrådet ikke ta initiativ til at det blir nedsatt en nominasjonskomité. I stedet gis det anledning til å stille flere lister innen en ny frist. Hvis det ved endelig frist foreligger minst to godkjente lister, gjennomføres valget som forholdstallsvalg.
2. Dersom det ikke er noen nomineringsgrupper som melder intensjon om å stille liste, skal valgrådet ta initiativ til at det blir nedsatt en nominasjonskomité som fremmer en liste. Valget gjennomføres da som flertallsvalg.
3. Dersom det ved endelig frist foreligger kun én godkjent liste, skal valgrådet se til at det blir oppnevnt en nominasjonskomité som fremmer en bredt sammensatt kandidatliste, for å sikre at det blir minst to lister og dermed forholdstallsvalg.
4. Dersom det ved endelig frist ikke foreligger noen godkjente listeforslag, oppnevnes en nominasjonskomité som utarbeider en bred kandidatliste. Valget gjennomføres da ved flertallsvalg.

En slik ordning vil være en åpen invitasjon til ulike grupper om å stille lister, noe som kan stimulere til et åpent og levende kirkelig demokrati. En fordel med en slik ordning er at det vil kunne gi velgerne klarere alternativer å velge mellom, i hvert fall dersom det fremmes mer enn én liste. En annen fordel med ordningen er at den et stykke på vei ligner andre valg. Den blir imidlertid litt mer komplisert ved at det er to frister å forholde seg til, og gjennom etableringen av en nominasjonskomité dersom det ikke fremmes mer enn ett listeforslag. Dersom det ikke fremmes mer enn ett listeforslag, vil ordningen ikke løse utfordringen med asymmetriske lister. Nominasjonskomiteens liste vil dessuten kunne fremstå som en reaksjon på det allerede godkjente listeforslaget. Så lenge dette bidrar til at velgerne får ulike kirkepolitiske alternativer å velge mellom, er det ikke gitt at det er altfor problematisk. Dersom det åpnes for muligheten til å fremme kandidater gjennom supplerende nominasjon, slik det foreslås i avsnitt 4.2.3, vil en samtidig kunne ivareta en bredde i aktuelle kirkelige spørsmål.

4) Ordning med utgangspunkt i flere selvstendige lister, uten en nominasjonskomité – intensjonsfrist og listefrist

I en slik ordning inviteres nomineringsgrupper til å stille lister. Nomineringsgrupper kan innen en frist gi melding om de har intensjon om å stille liste ved valget. Dersom det er minst én nomineringsgruppe som gir slik melding, vil valgrådet ikke ta initiativ til at det blir nedsatt en nominasjonskomité. I stedet gis det anledning til å stille flere lister også fra andre nomineringsgrupper innen en ny frist. Dersom det i et bispedømme kun foreligger ett godkjent listeforslag fra én nomineringsgruppe etter listefristen, blir det den eneste listen ved valget.

Dersom det ikke foreligger noen godkjente listeforslag etter fristen, oppnevnes en nominasjonskomité som utarbeider en bred kandidatliste. Valget gjennomføres i så fall som flertallsvalg med nominasjonskomiteens liste.

En slik ordning vil være en åpen invitasjon til ulike grupper om å stille lister, noe som kan stimulere til et åpent og levende kirkelig demokrati. Dersom det fremmes flere lister enn én, vil ordningen også kunne gi velgerne klarere alternativer å velge mellom. Forslaget gir sterke incentiver til etablering av faste grupperinger i det kirkelige demokratiet. Valgteknisk gir denne ordningen en oversiktlig og klar løsning som ligner andre valg, forutsatt at det stilles minst to lister, men den blir litt mer komplisert ved at det er to frister å forholde seg til. Den løser utfordringen med asymmetriske lister, som følge av at det ikke oppnevnes noen nominasjonskomité med mindre det ikke blir godkjent noen listeforslag. Hensynet til reelle valgmuligheter og ivaretagelse av mindretallsrepresentasjon vil ikke bli ivaretatt *i det tilfelle* det bare blir levert én liste. Hvis bare én liste stiller til valg, vil grupper som er i mindretall i sentrale spørsmål kunne bli helt uten representasjon.

Kirkerådet ber også om innspill fra høringsinstansene til andre mulige ordninger enn de som her er skissert. Til alternativene 1–3 foreslår Kirkerådet samtidig at det åpnes for supplerende nominasjon for nominasjonskomiteens liste, se avsnitt 4.2.3.

2.3 Tilskuddsordning for finansiering av nomineringsgrupper m.m.

2.3.1 Innledning

Ved kirkevalget i 2015 var det ikke en sentral tilskuddsordning som ga støtte til grupper som fremmet lister eller andre aktører, men valgrådene i seks bispedømmer utbetalte totalt kr 250 000 til henholdsvis Nominasjonskomiteens listeⁱⁱ og Åpen folkekirkes liste. Kirkerådet vedtok 19. mars 2015 å be om å få tilbake en utredning om eventuell tilskuddsordning på bakgrunn av evalueringen av Kirkevalget 2015, i forkant av budsjettprosessene før Kirkevalget 2019.

2.3.2 Ordningen ved valg av kommunestyre, fylkesting og Stortinget

Ved valg til kommunestyre, fylkesting og Stortinget er det etablert to ulike typer tilskuddsordninger. Den første tilskuddsordningen er partipolitisk nøytral og åpner for at organisasjoner som er registrert i Enhetsregisteret kan søke om tilskudd til informasjonstiltak om valget. Målet med tiltakene må være å bidra til økt valgdeltakelse og de stemmeberettigetes kunnskap om valget. Den andre tilskuddsordningen er tilskuddsordningen for politiske partier som er regulert gjennom lov 17. juni 2005 nr. 102 om visse forhold vedrørende de politiske partiene (partiloven). Politiske partier kan søke departementet om statlig støtte til partiets organisasjon på nasjonalt nivå. Støtten ytes som stemmestøtte og grunnstøtte. Stemmestøtte gis som et likt kronebeløp per stemme oppnådd ved siste stortingsvalg. Grunnstøtte gis som et likt kronebeløp til alle partier som ved siste stortingsvalg mottok minst 2,5 prosent av stemmene på landsbasis, eller som fikk innvalgt minst én representant i Stortinget. Av den samlede støtten fordeles 9/10 som stemmestøtte og 1/10 som grunnstøtte. Tilsvarende gjelder for fylket og kommuner, med unntak av at det der er krav om minst 4 prosent oppslutning i valget i fylket eller kommunen, eller minst én innvalgt representant i fylkestinget eller kommunestyret for å motta støtte.

2.3.3 Ordningen i Svenska kyrkan

Svenska kyrkan gir nomineringsgrupper støtte til trykking av valgsedler til de nomineringsgrupper som er representert i Kyrkomötet eller blir representert gjennom valget. Det henger sammen med at nomineringsgruppene selv har ansvar for å bestille valgsedlene som skal benyttes ved valget, se kyrkoordningen 9 kap. 33 §. I tillegg gir Svenska kyrkan støtte til nomineringsgruppene ut fra antallet innvalgte mandater de enkelte nomineringsgrupper har i Kyrkomötet. Beløpet gis både i valgår og i årene mellom valg, men varierer fra år til år. I 2016 var beløpet i overkant av kr 31 000 per mandat, eller ca. 8 millioner kroner. Tilskuddsordningen er ikke regelfestet, men budsjettstyrt.

2.3.4 Vurderinger

Et viktig prinsipp fra Demokratifinansieringsutvalget, som utredet endringer i partiloven, var at støtteordningen skulle søke å sikre partiene likeverdige vilkår i konkurransen om stemmer, uten å bidra til ubegrunnet konkurransevidning (NOU 2004: 25). I den kirkelige konteksten er demokratiet dessuten fortsatt i utvikling. Dette tilsier at man på nåværende tidspunkt ikke bør utarbeide støtteordninger som favoriserer de som sitter ved makten, for eksempel gjennom å gi stemmestøtte, da det kan bidra til en konkurransevidning. Partilovens inndeling i grunnstøtte og stemmestøtte vil dessuten innebære en mer komplisert tilskuddsforvaltning som vil kreve større saksbehandling enn om støtten ikke kobles til mottatte stemmer. Det anbefales derfor ikke å legge partilovens støtteordning til grunn.

Den svenske ordningen med mandatstøtte favoriserer også de som allerede sitter med mandater i Kirkemötet. Dersom en ønsker å legge til rette for et åpent og levende kirkelig demokrati hvor ulike aktører kan slippe til, vil en slik ordning i liten grad stimulere til dette. Så lenge tilskuddsordningen for de kirkelige valgene er en del av det særskilte kirkevalgtilskuddet som ikke mottas hvert år, vil det dessuten ikke være mulig å betale årlige mandatstøttebeløp, men kun kunne utbetale støtte i valgåret.

Det foreslås derfor i stedet at støtteordningen bygges opp slik at alle som er berettiget til å motta midlene, får støttebeløp på samme nivå. Det kan tenkes et par alternative ordninger:

- 1) Tilskuddsordning for nomineringsgrupper delt i en nomineringsfase og en valgfase
Denne ordningen tar utgangspunkt i at det etableres en tilskuddsordning for nomineringsgrupper som deles i to faser.
 - a. *Intensjonsstøtte*: Den første fasen utløses etter en intensjonsfrist. De nomineringsgrupper som melder sin intensjon om å fremme lister ved valget innen fristen, blir berettiget til å motta støtte til å gjennomføre nominasjonsarbeidet med rekruttering av kandidater og forslagsstillere, formulering av kirkepolitiske program og avholdelse av nominasjonsmøte. Ubrukte midler kan overføres til neste fase, under forutsetning av at nomineringsgruppen klarer å stille liste. Hvis ikke må de tilbakebetales. Det kan vurderes å sette et tak på hvor mye en nomineringsgruppe kan motta i støtte i intensjonsperioden, for eksempel maksimum kr 20 000. Målet for denne fasen kan formuleres slik: «Å sette organiserte nomineringsgrupper av stemmeberettigede i stand til å stille lister i valget til bispedømmeråd og Kirkemötet.»
 - b. *Listestøtte*: Den andre fasen utløses etter fristen for å fremme lister. De nomineringsgrupper som har fremmet lister, blir berettiget til å motta støtte til å formidle informasjon om sine lister og kirkepolitiske programmer, slik at velgerne blir

klar over valgmulighetene sine. Dersom det er en ordning med lister både fra selvstendige nomineringsgrupper og en nominasjonskomité, vil også nominasjonskomiteen være berettiget til støtte på tilsvarende nivå til denne fasen. Det bør vurderes å sette et tak på maksimalt beløp for hvor mye en liste kan motta i støtte, for eksempel maksimum kr 100 000 per liste i et bispedømme. I tillegg kan det vurderes om en nomineringsgruppe som stiller lister i minst seks bispedømmer, kan få rett til å motta kr 100 000 til sentralt nivå. Målet for denne fasen kan formuleres slik: «Å sette de nomineringsgruppene som fremmer lister i valget til bispedømmeråd og Kirkemøtet i stand til å informere velgerne om hva de står for.»

2) Tilskuddsordning hvor nomineringsgrupper og andre aktører kan søke Kirkerådet eller valgrådet om midler til informasjonstiltak i forbindelse med valget

Denne ordningen tar utgangspunkt i at det settes en eller flere fastsatte søknadsfrister for nomineringsgrupper og andre aktører til å søke Kirkerådet eller valgrådet om midler til informasjonsarbeid og andre demokratiske aktiviteter i forbindelse med valget. En slik ordning vil være mer åpen for ulike aktører til å søke om støtte, så lenge det faller inn under tilskuddsordningens målsetning. Det vil også innebære at regelverkets utforming kan være forholdsvis enkel. En utfordring med en slik ordning, i hvert fall når det gjelder Kirkerådet som tilskuddsforvalter, er at et kirkepolitisk styrt organ vil kunne stå relativt fritt til å bestemme om ulike tiltak bør motta støtte eller ikke.

Kirkerådet legger til grunn at det kan være fornuftig på nåværende tidspunkt å avgrense tilskuddsordningen til valget til bispedømmeråd og Kirkemøtet, eventuelt også til de menigheter der det stilles flere lister. Som ansvarlig for økonomistyringen og økonomiforvaltningen til Den norske kirke, vil det være nødvendig for Kirkerådet å føre kontroll og oppfølging med de som mottar støtte.

2.4 Personvalgregler

2.4.1 Personstemmer og strykninger

Begrensningen i antallet mulige tilleggsstemmer til *tre* har til hensikt å gjøre det vanskeligere for et mindretall av velgere som retter på en systematisk måte å oppnå et resultat av personutvelgelsen som kan stride mot ønskene til et flertall av velgerne. Kirkerådet foreslår å videreføre en begrensning i antallet mulige tilleggsstemmer til inntil tre. Kirkemøtet har både i 2013 og 2014 gitt uttrykk for at det ikke ønsker å åpne for strykninger i de kirkelige valgene. Ved kommunestyre- og fylkestingsvalgene er det i dag ikke adgang til å stryke kandidater på listene. Kirkerådet foreslår ingen endringer på dette punkt, men ber likevel høringsinstansene vurdere om strykninger bør gjeninnføres.

2.4.2 Personvalgregler internt på listene

Valgordninger med flertallsvalg bygger på personvalg. Valgordninger med listevalg kan enten ha et svakt eller et sterkt innslag av personvalg avhengig av hvor stor innflytelse velgerne har over kandidatvalget. Kirkerådet stiller spørsmål ved om det bør introduseres en sperregrense ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet, slik det er ved valg av fylkesting.

(1) Sperregrense med krav om åtte prosents personlig stemmetall

I dette alternativet stilles det krav om at kandidater må ha oppnådd et personlig stemmetall på minst *åtte* prosent av listens stemmetall for at de skal kåres før rekkefølgen på listen. Dette tilsvarer ordningen ved fylkestingsvalg og vil derfor kunne være kjent for velgerne.

(2) Sperregrense med krav om fem prosents personlig stemmetall

I dette alternativet stilles det krav om at kandidater må ha oppnådd et personlig stemmetall på minst *fem* prosent av listens stemmetall for at de skal kåres før rekkefølgen på listen.

(3) Ingen sperregrense

Dette alternativet viderefører dagens ordning, hvor det ikke settes noen sperregrense.

Kirkerådet vurderer å foreslå en sperregrense med krav om fem eller åtte prosents personlig stemmetall i personvalget.

2.4.3 Stemmetillegg

Ved kommunestyrevalg kan et visst antall av de øverste kandidatene på listeforslaget gis et stemmetillegg, jf. valgloven § 6-2. Kandidatene får i så fall et tillegg i sitt personlige stemmetall som tilsvarer 25 prosent av det antall stemmesedler som kommer listen til del ved valget. Kirkerådets foreløpige vurdering er at en ordning med stemmetillegg vil gi uforholdsmessig mye innflytelse til nomineringsgruppen eller en eventuell nominasjonskomité. Kirkemøtet har tidligere lagt vekt på at nominasjonskomiteens innflytelse på valget bør begrenses, og mest mulig innflytelse gis til velgerne. Kirkerådet ber høringsinstansene om tilbakemelding på spørsmålet om det bør innføres en ordning med stemmetillegg ved de kirkelige valgene.

2.5 Valgkretser og stemmekretser

2.5.1 Valgkretser

Etter gjeldende rett er soknet valgkrets for menighetsrådet og bispedømmet valgkrets for bispedømmerrådet. Kirkerådet foreslår på denne bakgrunn ingen endringer i valgreglene på dette punkt.

2.5.2 Stemmegivning begrenset til eget sokn på valgdagen

Kirkelig stemmerett utøves i det soknet en er registrert bosatt i, jf. kirkeloven § 4 første ledd. Personer som midlertidig oppholder seg i et annet sokn enn der de er registrert bosatt, kan stemme ved valget i bostedssoknet ved å avgi forhåndsstemme i det soknet de midlertidig oppholder seg i, før 1. september. Kirkerådet har vurdert om reglene på dette punkt bør endres, slik at det kan bli adgang til å avgi stemme i alle soknene innenfor fellesrådsområdet (kommunen) på valgdagen. Stemmene ville i så fall måtte behandles som *fremmede stemmer* som legges i stemmesedelkonvolutt, og stemmegivningene ville måtte godkjennes i etterkant.

En slik ordning kan være spesielt krevende i kommuner med svært mange sokn og i kommuner med lange avstander mellom soknene. I en kommune som Oslo vil det måtte lages rutiner for å få videreformidlet stemmesedler mellom 38 valgstyres. Det vil også kunne bli forvirring i stemmelokalene dersom det er nødvendig å holde styr på 38 forskjellige stemmesedler til valg av menighetsråd. I en kommune som Rana, Norges fjerde største kommune i utstrekning og med seks sokn, vil det kreve mye reisetid for å få videreformidlet stemmesedlene. Kirkerådet er derfor usikker på om det er tilrådelig å pålegge alle

fellesrådsområder en slik ordning. Tilbakemeldinger fra høringsinstansene vil være viktig i en slik vurdering.

Del 3: Innledning til reglene, stemmerett, valgbarhet, valgorganer m.m.

3.1 Reglens formål, virkeområde og organenes sammensetning

Kirkerådet foreslår å gi en innledende formålsbestemmelse og fastsette virkeområde for kirkevalgreglene, slik det er vanlig å gjøre i regler. Se forslag til §§ 1-1 og 1-2.

Det foreslås videre å ta inn en henvisning til menighetsrådet, bispedømmerådet og Kirkemøtets sammensetning i tråd med kirkelovens bestemmelser, selv om dette ikke er noe Kirkemøtet uten videre kan endre. Se forslag til §§ 1-3, 1-4 og 1-5.

3.2 Stemmerett og manntall

3.2.1 Stemmerett

Det foreslås å gjøre en del nærmere presiseringer av hvem som har stemmerett ved valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet. Se forslag til nye regler §§ 2-1, 2-2, 2-3 og 2-4.

3.2.2 Manntall

I manntallet som benyttes ved de alminnelige valgene, er det hvor man står folkeregisterført som bosatt den 30. juni i valgåret som avgjør i hvilken kommune man føres inn i manntallet. 30. juni omtales da som skjæringsdatoen for manntallet. På bakgrunn av opplysningene som er registrert på skjæringsdatoen, sendes det ut valgkort. Dersom en velger flytter mellom 1. juli og valgdagen, får ikke dette betydning for hvilken kommune man har stemmerett i. Ved kirkevalgene er det etter gjeldende rett ingen skjæringstidspunkt.

Kirkerådet mener det kan være hensiktsmessig å innføre ordningen med skjæringsdato 30. juni i valgåret også for kirkevalgene. Status per 30. juni vil da være det som legges til grunn på valgdagen, noe som vil være identisk med informasjonen på valgkortene dersom dette sendes ut. En slik ordning vil skape mindre forvirring rundt hvor man er stemmeberettiget, og det vil også føre til mindre behov for rettinger i manntallet i perioden fra 10. august og frem til valgdagen. Det vil også redusere sannsynligheten for at personer som ikke står oppført i et lokalt manntall, likevel skulle hatt stemmerett. Dersom man velger å legge til grunn bostedsdato per 30. juni i valgåret i det endelige manntallet, ville det forenklet prosessen om man også kunne legge til grunn medlemskapsstatus per 30. juni. 30. juni i valgåret er imidlertid en veldig tidlig frist for å være registrert som medlem. I stedet foreslås det å sette fristen til 1. september i valgåret, jf. forslag til ny § 2-9 annet ledd bokstav d.

Særlig om manntall for prester og leke kirkelig tilsatte

Kirkerådet mener det er nødvendig å innføre egne bestemmelser for manntall for valg av prester og for valg av leke kirkelig tilsatte, og foreslår derfor at det fastsettes at bispedømmerådet er ansvarlig for at et manntall over stemmeberettigede ved valg av prester og leke kirkelig tilsatte opprettes og oppdateres på grunnlag av opplysninger fra bispedømmerådet og kirkelige fellesråd i bispedømmet.

3.3 Valgbarhet

Kirkerådet foreslår endringer i valgreglens kapittel 3 for å gjøre bestemmelsene om valgbarhet tydeligere. Blant endringene er et forslag om å samle alle bestemmelsene om

valgbarhet i et felles kapittel, som også inkluderer bestemmelser om valgbarhet som samiske representanter, døvemenighetenes representanter o.l. Se forslag til §§ 3-1, 3-2, 3-3 og 3-4.

3.4 Valgorganene

Etter mønster fra valgloven foreslår Kirkerådet å ta inn et kapittel om valgorganene, det vil si valgstyret, stemmestyret, valgrådet i bispedømmet, bispedømmerådet og Kirkerådet.

Del 4: Valg av medlemmer til menighetsråd og valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet

4.1 Valgform

Det foreslås å ta inn bestemmelser i valgreglene som klargjør hva som skal til for at valget arrangeres som forholdstallsvalg eller flertallsvalg, se avsnitt 2.1 og 2.2. Det fremmes forslag om slike bestemmelser i §§ 5-1 og 5-2.

4.2 Nærmere bestemmelser ved forholdstallsvalg

4.2.1 Registrering av nomineringsgrupper

Kirkerådet ser behov for å klargjøre regelverket knyttet til listenes navn m.v. i regelverket. Det må skilles mellom nomineringsgruppene sin registrering av gruppenavn og eventuelt nominasjonskomiteens registrering av et navn på listen.

Når det gjelder nomineringsgrupper sin registrering av gruppenavn, foreslås det å fastsette en ordning etter mønster fra Sverige. En nomineringsgruppe som vil fremme lister i bispedømmeråds- og kirkemøtevalg, kan søke Kirkerådet om registrering av gruppenavnet. En registrering hos Kirkerådet innebærer at nomineringsgruppen får enerett til å stille valglister under det registrerte navnet i alle kirkelige valg. En nomineringsgruppe som vil fremme liste i menighetsrådsvalget, kan søke bispedømmerådet om registrering. En registrering hos bispedømmerådet innebærer at nomineringsgruppen får enerett til å stille valglister under det registrerte navnet i det aktuelle menighetsrådsvalget.

Dersom det etableres en nominasjonskomité ved valg av bispedømmeråd, bør navnet for denne listen fastsettes. Kirkerådet foreslår å fastsette at navnet på denne listen skal være *Felleslisten*. Bakgrunnen for et forslag om å kalle listen for *Felleslisten* er at det ved alminnelige valg hender at det leveres en felles liste fra ulike politiske partier, noe som innebærer at listen vil være tverrpolitisk.

4.2.2 Krav til og behandling av listeforslag

4.2.2.1 Antall kandidater på listeforslaget

Ved menighetsrådsvalget er det i dag krav om at alle kandidatlistene må ha minst så mange forskjellige kandidater som det skal velges faste medlemmer. I tillegg er det fastsatt at nominasjonskomiteens liste skal ha minst så mange forskjellige kandidater som det skal velges faste medlemmer og varamedlemmer til sammen. Ingen lister skal inneholde mer enn dobbelt så mange navn som antallet medlemmer og varamedlemmer som skal velges. Kirkerådet foreslår ingen endringer på dette punkt.

Etter gjeldende regler er det forskjellige krav til antallet kandidater på nominasjonskomiteens liste og andre lister ved bispedømmeråds- og kirkemøtevalget. Mens nominasjonskomiteens foreløpige liste skal ha 18 kandidater, kan andre grupper av forslagsstillere ha minst sju og maksimalt 18 kandidater. Kirkerådet foreslår å videreføre kravet om minst sju og maksimalt 18 kandidater for å kunne stille lister og foreslår at det skal legges til grunn for alle listeforslag. Dersom det bare foreligger liste fra én nomineringsgruppe, sml. avsnitt 2.2.2 alternativ 4, vil en risikere at det er færre kandidater i valget enn det skal velges plasser. Dersom det ikke er noen nomineringsgrupper som fremmer lister, bør nominasjonskomiteen fremme en liste med 18 kandidater, jf. avsnitt 4.3.3.

4.2.2.2 Antall underskrifter på listeforslaget

I dag er det krav om ti underskrifter ved valg til menighetsråd og 150 underskrifter ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Ved valg til bispedømmerådet og Kirkemøtet er det ytterligere satt et krav om at underskriftene skal komme fra minst tre ulike sokn i bispedømmet, hvor maksimalt 50 prosent av underskriverne kan komme fra ett og samme sokn. Kirkerådet foreslår ingen endringer på antallet underskrifter på listeforslaget ved valg til menighetsråd. Ved valg til bispedømmeråd foreslår Kirkerådet at det som et utgangspunkt er et krav om 150 underskrifter på listeforslaget, men at det etableres en forenklet ordning for registrerte grupper.

4.2.2.4 Tillitsutvalg og tillitsvalgt

Kirkerådet foreslår å legge valglovens bestemmelser om tillitsvalgte og tillitsutvalg til grunn for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Også i det tilfelle det opprettes en nominasjonskomité som fremmer en liste, bør det være utpekt tillitsvalgt og et tillitsutvalg som kan opptre på vegne av kandidatene på listen. Kirkerådet foreslår at nominasjonskomiteens leder opptrer som tillitsvalgt for nominasjonskomiteens liste og at nominasjonskomiteen opptrer som tillitsutvalg.

Valgmyndighetenes behandling av listeforslagene, offentliggjøring, klage over behandlingen av listeforslaget

Det foreslås å legge valglovens bestemmelser om valgmyndighetens behandling av listeforslagene, valglovens bestemmelser om offentliggjøring av godkjente valglister og valglovens bestemmelser om klager over valgmyndighetenes behandling av listeforslaget til grunn for de kirkelige valgene. Se forslag til §§ 6-4 g, 6-4 h og 6-4 i.

4.2.3 Supplerende nominasjon ved forholdstallsvalg

Supplerende nominasjon ved flertallsvalg er behandlet i avsnitt 4.3.4. Kirkerådet foreslår at det skal åpnes for supplerende nominasjon også i tilfeller hvor det stilles flere lister ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet, dersom en går inn for en ordning med en form for nominasjonskomité, jf. alternativ 1, 2 eller 3 i avsnitt 2.2. Det er kun på nominasjonskomiteens liste det kan fremmes kandidater gjennom supplerende nominasjon. Siden listene vil være prioriterte, vil kandidatene settes nederst på listen som supplerte kandidater. For å bidra til en forenkling foreslås det at fristen for den supplerende nominasjonen ved forholdstallsvalg samkjøres med nominasjonskomiteens frist.

4.2.4 Stemmesedler. Velgernes adgang til å endre stemmesedler

4.2.4.1 Trykking av stemmesedler

Ved kirkevalget i 2011 hadde bispedømmerrådet ansvaret for trykking og utsendelse av stemmesedler ved valg av bispedømmerråd og Kirkemøtet. Valgstyret (menighetsrådet) hadde ansvar for trykking av stemmesedler ved valg av menighetsråd. Dette ble endret ved kirkevalget i 2015. Da fikk valgstyret ansvaret for trykking av stemmesedler både ved valg til menighetsråd og til bispedømmerråd og Kirkemøtet. På bakgrunn av erfaringene fra kirkevalget i 2015 foreslår Kirkerådet at en går tilbake til ordningen som var gjeldende i 2011.

4.2.4.2 Endringer på stemmeseddelen

Det foreslås å videreføre ordningen hvor velgeren ved valg til menighetsråd kan gi inntil tre kandidater på stemmeseddelen én tilleggsstemme. Videre foreslås det å fastsette at velgeren ved valg til bispedømmerråd og Kirkemøtet kan gi inntil tre kandidater på stemmeseddelen én tilleggsstemme, og føre på inntil tre navn fra andre lister.

4.2.5 Mandatfordelingen og kandidatkåringen

Valgoppgjøret ved forholdstallsvalg består av to elementer. Først fordeles mandatene mellom de ulike listene. Deretter kåres kandidatene som ble valgt som medlem og varamedlem fra hver liste. Kirkerådet foreslår å videreføre St. Laguës metode ved mandatfordelingen, da denne er benyttet i en modifisert versjon ved andre valg i Norge.

Når det gjelder ordningen med listestemmer, er det en ordning som gjelder ved kommunestyrevalg, men ikke fylkestingsvalg eller valg av Stortinget. Det henger sammen med muligheten for å gi såkalte slengere, det vil si at velgeren også kan gi en personstemme til inntil tre kandidater på andre valglister.

Hver stemmeseddel teller like mange listestemmer som det skal velges medlemmer, det vil si sju listestemmer der det er direkte valg. Ved oppføring av navn fra annen valgliste trekkes det fra én listestemme pr. navn på valglisten, mens det legges til én listestemme pr. navn på den andre valglisten. Kirkerådet foreslår å videreføre ordningen med listestemmer, som en følge av forslaget om å videreføre muligheten for å gi slengere.

4.3 Nærmere bestemmelser ved flertallsvalg

4.3.1 Innledning

Bestemmelsene om flertallsvalg vil tre inn dersom det kun foreligger én liste ved menighetsrådsvalg eller hvis det foreligger én eller ingen liste ved bispedømmerråds- og kirkemøtevalg.

4.3.2 Nominasjonskomité

Kirkerådet foreslår å videreføre bestemmelsen om nominasjonskomité ved valg av menighetsråd, med noen språklige justeringer.

Når det gjelder nominasjonskomité ved valg av bispedømmerråd og Kirkemøtet, må det ses i sammenheng med avsnitt 2.2. Alternativet med en videreføring av dagens ordning og alternativet med nominasjonskomité og andre lister med samtidige frister vil begge medføre et

behov for en nominasjonskomité. Kirkerådet foreslår i disse tilfeller å videreføre dagens oppnevningsprosedyre for nominasjonskomiteen, med noen språklige endringer.

4.3.3 Krav til og behandling av listen

Ved menighetsrådsvalg gjelder kravene til listen og behandlingen av listen tilsvarende som for kravene ved lister ved forholdstallsvalg, se avsnitt 4.2.2. Ved bispedømmerråds- og kirkemøtevalget gjelder kravene til listen og prosedyrene ved behandlingen av listen tilsvarende som for kravene ved lister ved forholdstallsvalg, se avsnitt 4.2.2, med noen særskilte bestemmelser. Se forslag til § 7-4.

4.3.4 Supplerende nominasjon ved flertallsvalg

Kirkerådet foreslår å videreføre ordningen med supplerende nominasjon ved *menighetsrådsvalget*, der det er én liste med et mangelfullt antall kandidater. Når det gjelder supplerende nominasjon ved *flertallsvalg av bispedømmeråd og Kirkemøtet*, vises det til omtalen av supplerende nominasjon ved forholdstallsvalg ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet i 4.2.3. Når bare nominasjonskomiteens liste foreligger ved valget, kan det være hensiktsmessig å videreføre muligheten for at grupper som opplever at de ikke er representert på nominasjonskomiteens liste, kan fremme kandidater gjennom supplerende nominasjon. Det foreslås derfor å videreføre denne muligheten.

4.3.5 Stemmesedler. Velgernes adgang til å endre på stemmesedler

Det foreslås å videreføre at velgeren ved valg til menighetsråd kan gi inntil tre kandidater på stemmeseddelen én tilleggsstemme. Velgere kan ved flertallsvalg i et menighetsrådsvalg også gi en personstemme til inntil tre andre valgbare personer som er bosatt i soknet. Videre foreslås det å videreføre at velgeren ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet kan gi inntil tre kandidater på stemmeseddelen én tilleggsstemme. Andre endringer på stemmeseddelen teller ikke med ved valgoppgjøret.

4.4 Forhåndsstemmegivningen

Forhåndsstemmegivning har blitt vanligere ved andre valg. Kirkerådet er kjent med tilfeller hvor tilbudet av forhåndsstemmelokaler var mer begrenset enn det man kunne få inntrykk av. Kirkerådet har vurdert om det bør foreslås endringer i reglene om forhåndsstemmegivning for å forbedre denne. Det vil imidlertid ikke være ressursmessig grunnlag til å innføre løsninger som tilsvarer forhåndsstemmegivning ved alminnelige valg. Å sikre en bemanning til avvikling av forhåndsvalg på tilsvarende nivå som kommunevalgene vil være veldig ressurskrevende.

Kirkerådet foreslår å fastsette en ny bestemmelse som i hovedsak viderefører dagens ordning, men hvor reglene er formulert på en måte som gjør det tydeligere at valgstyret skal legge til rette for forhåndsstemmegivning i den grad det er mulig. Det foreslås også å presisere at forhåndsstemmegivningen som et minimum bør kunne skje på minst ett kirkekontor i fellesrådsområdet i ordinær åpningstid. Det vil imidlertid ikke være et absolutt krav, valgstyret (menighetsrådet) må selv avgjøre hva som er mulig i soknet. For øvrig foreslås det bestemmelser om forhåndsstemmegivningen som i stor grad bygger på valglovens bestemmelser.

Kirkerådet har også vurdert muligheten for å åpne for internettstemmegivning i perioden for forhåndsstemmegivningen. De alminnelige politiske valgene har valgt å ikke gå videre med forsøk med internettvalg etter stortingsvalget i 2013. IT-utvikling vil kunne koste mye. Selv om internettvalg i seg selv ut fra noen perspektiver kan fremstå som hensiktsmessig, er det lite trolig at dette kan prioriteres ut fra et kost-/nytteperspektiv.

Kirkerådet vil i forkant av kirkevalget i 2019 utrede spørsmålet nærmere for å få noen overordnede kostnadsoverslag knyttet til utvikling og implementering av en tilfredsstillende ordning for internettvalg. I denne saken foreslås det kun at valgreglene gir *hjemmel* for at Kirkerådet, dersom Kirkerådet finner det økonomisk forsvarlig, *kan* gi regler om internettstemmegivning i perioden for forhåndsstemmegivning.

Ved alminnelige valg er det adgang til tidligstemming i tidsrommet 1. juli til 9. august. Kirkerådet foreslår ikke å åpne for tidligstemming ved kirkevalget, da det vil kunne medføre praktiske problemer siden det er så tidlig i valggjennomføringen. Kirkerådet foreslår å fastsette regler som åpner opp for at valgstyret *kan* gjennomføre ambulerende stemmegivning, dersom valgstyret ønsker det og har ressurser til å gjennomføre slik stemmegivning. Se forslag til § 8-3 tredje ledd.

Til slutt foreslås det å gi Kirkerådet hjemmel til å gi særskilte regler for forhåndsstemmegivning ved Svalbard kirke og Sjømannskirken.

4.5 Tidspunkt og sted for valg. Stemmegivningen på valgtinget

4.5.1 Tidspunkt og sted for valg

Kirkerådet foreslår å videreføre det materielle innholdet i bestemmelsene, men med noen språklige endringer, se forslag til § 10-1.

4.5.2 Stemmegivningen på valgtinget

Kirkerådet ser behov for å stramme inn kravet om hemmelige valg. Kirkerådet foreslår derfor følgende nye bestemmelse etter mønster fra valgloven § 9-5 som slår fast at

Velgeren skal i enerom og usett brette sammen stemmeseddelen slik at det ikke er synlig hvilken valgliste velgeren stemmer på. Velgeren leverer stemmeseddelen til stemmestyret, som stempler den med et offisielt stempel. Velgeren legger selv stemmeseddelen ned i en urne.

Når det gjelder legitimasjonsplikt, foreslås det å benytte samme krav som valgloven benytter seg av. Når det gjelder valgagitasjon, foreslås det tilsvarende i hovedsak å benytte valglovens bestemmelse tilsvarende. Det vil bli gitt utfyllende informasjon om valgagitasjon, legitimasjonsplikt og hemmelige valg i Kirkerådets valghåndbok og i opplæring av medarbeidere. For øvrig foreslås det å videreføre gjeldende rett, men med noen språklige forenklinger.

Del 5: Valg av andre representanter til bispedømmerrådet og Kirkemøtet

5.1 Valg av prest til bispedømmerråd og Kirkemøtet

Kirkerådet foreslår i hovedsak å videreføre bestemmelsene om valg av prest til bispedømmerråd og Kirkemøtet, med noen språklige justeringer. I tillegg foreslås det å fastsette at velgeren vil kunne gi stemme til én kandidat i valget, slik at velgeren vil kunne gi uttrykk for hvilken kandidat den ønsker mest at blir innvalgt. For øvrig vises det til avsnittene om stemmerett og valgbarhet.

5.2 Valg av lek kirkelig tilsatt til bispedømmerråd og Kirkemøtet

Kirkerådet foreslår i hovedsak å videreføre bestemmelsene om valg av prest til bispedømmerråd og Kirkemøtet, med noen språklige justeringer. I tillegg foreslås det å fastsette at velgeren vil kunne gi stemme til én kandidat i valget, slik at velgeren vil kunne gi uttrykk for hvilken kandidat den ønsker mest at blir innvalgt.

5.3 Valg av døvemenighetenes representant til bispedømmerråd og Kirkemøtet

Ved kirkevalget i 2015 klarte ikke nominasjonskomiteen å fremme en fullstendig kandidatliste. Det ble avgitt 22 stemmer i valget. Sju stemmer ble forkastet. Etter Kirkerådets vurdering tilsier erfaringene fra de siste kirkevalgene at det er behov for å gjøre noen grep for å styrke valget av døvemenighetenes representant. Det er særlig tre momenter som bør vurderes i reglene for dette valget; 1) spørsmålet om direkte valg eller indirekte valg, 2) nominasjonsorgan og 3) antall kandidater. Kirkerådet foreslår at valget gjennomføres som et direkte valg i stedet for indirekte valg og at de leke medlemmene av Døvekirkenes fellesråd opptrer som nominasjonskomité for valget. Kirkerådet foreslår videre at antallet på fem kandidater videreføres for å sikre at det blir et reelt valg.

5.4 Valg av samiske representanter til bispedømmerråd og Kirkemøtet

Samisk kirkeråd har vinteren 2016–2017 gjennomført en høring om samisk kirkelig valgmøte som blant annet dreier seg om valg av samiske representanter til bispedømmerråd og Kirkemøtet. Denne høringen om kirkevalgreglene går derfor ikke konkret inn på dette.

Del 6: Felles bestemmelser

6.1 Prøving av stemmegivninger og stemmesedler, opptelling, protokollering, m.m.

6.1.1 Godkjenning av stemmegivning

I den statlige valglovgivningen skilles det mellom prøving av *stemmegivning* og prøving av *stemmesedler*. En godkjenning av stemmegivningen dreier seg om velgeren har adgang til å stemme, blant annet ut fra at velgeren er innført i manntallet eller har avgitt stemme tidligere. Valgloven har egne pedagogiske bestemmelser om godkjenning av stemmegivning i §§ 10-1, 10-1a og 10-2. Det kirkelige valgregelverkets bestemmelser om hva som skal til for å godkjenne stemmegivninger bør etter Kirkerådets oppfatning revideres etter mønster fra valgloven. Kirkerådet foreslår å gjøre dette i reglenes §§ 14-1, 14-2 og 14-3.

6.1.2 Godkjenning av stemmeseddel

Kirkerådet ser behov for at reglene tydeliggjøres slik at dette blir litt lettere tilgjengelig enn tidligere. Valgloven har en egen pedagogisk bestemmelse om godkjenning av stemmesedler i § 10-3. Kirkerådet foreslår en egen paragraf i valgreglene som bygger på denne, se forslag til § 14-3.

6.1.3 Opptellingsprosedyrer

Ved valg til kommunestyre, fylkesting og Storting er det lovbestemmelser om foreløpig opptelling og endelig opptelling. Også Svenska kyrkan skiller mellom en foreløpig opptelling og endelig opptelling. Kirkerådet foreslår en endring i reglene der foreløpig og endelig opptelling tas inn, men at det gjennomføres i praksis på litt ulik måte ut fra valgformen.

På grunn av at det kan ta tid å få sendt inn stemmesedlene til valgrådet til opptelling av direkte valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet, er det i gjeldende regler lagt opp til at opptellingen skal skje innen ti dager fra valgdagen. En mulig ordning her kan være at valgstyrene i menighetene – i de tilfeller det er forholdstallsvalg – får i oppgave å telle opp antallet stemmer hver liste har mottatt i valget av bispedømmeråd og Kirkemøtet og rapportere dette inn til valgrådet innen kl. 12 på dagen etter valgdagen. Valgrådet vil på bakgrunn av dette kunne foreta et foreløpig valgoppgjør og rapportere et foreløpig resultat av fordelingen av mandater mellom de ulike listene. Det bør også telles over hvor mange av hver stemmeseddel som er rettet og hvor mange som er urettet. Dette gir et visst bilde av hvor stor usikkerhet det er knyttet til den foreløpige opptellingen.

Denne endringen innebærer ikke store forskjeller for valgstyrene, da disse allerede i dag skal telle opp antallet stemmesedler og rapportere inn tallene for å avdekke valgdeltakelsen. Forskjellen blir at de teller opp hver liste for seg i stedet for at de teller listene samlet.

Foreløpig opptelling av menighetsrådsvalg der det er forholdstallsvalg, gjøres på samme måte som foreløpig opptelling ved forholdstallsvalg til bispedømmeråd og Kirkemøtet.

Dersom valg gjennomføres som flertallsvalg, må også personstemmer telles to ganger. Dette betyr at det ved menighetsrådsvalgene er nødvendig at personstemmene også telles ved den foreløpige opptellingen. Ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet skal valgstyrene uansett bare telle opp antall stemmesedler, fordelt på rettede og urettede stemmesedler. Dette betyr at valgrådet må telle personstemmene to ganger når endelig opptelling skal gjøres. Se forslag til § 14-4.

Det foreslås å gi hjemmel til Kirkerådet til å fravike bestemmelser om opptellingsprosedyrer for å åpne opp for elektronisk opptelling, dersom dette kan forsvares ut fra en kost-nyttevurdering.

6.1.4 Protokollering

Det foreslås en ny paragraf som viderefører gjeldende rett for protokollering av valget, med noen presiseringer. Se forslag til § 14-5.

6.2 Prøving av valgets gyldighet. Klage

Ved kirkevalget i 2015 mottok Kirkerådet 32 klager til behandling. I tillegg er Kirkerådet kjent med at bispedømmerådet som klageinstans enkelte steder behandlet klager på menighetsrådsvalget. Kirkerådet har ikke tidligere fått et like stort omfang av klager.

På grunnlag av at det tidligere er noe begrenset forvaltningspraksis knyttet til valgreglens bestemmelser, gir de aktuelle bestemmelsene liten veiledning til hva som skal vektlegges i en klagebehandling. Kirkerådet foreslår å ta inn bestemmelser i valgreglene som bygger på bestemmelsene om klage i valgloven. Dette vil være en regelfesting av Kirkerådets forvaltningspraksis knyttet til klagebehandling ved kirkevalget i 2015.

Kirkerådet foreslår på denne bakgrunn endringer i et nytt kapittel 15 i reglene, se forslag til §§ 15-1, 15-2 og 15-3. Kirkerådet tar også sikte på å utarbeide en mer detaljert veiledning om behandling av klager i valghåndboken til kirkevalget i 2019.

6.3 Nytt valgoppgjør i perioden. Suppleringsvalg

6.3.1 Nytt valgoppgjør i perioden

Kirkerådet gjorde i sitt møte 23. mars 2017 vedtak om en mindre endring i valgreglens bestemmelser om nytt valgoppgjør i perioden i medhold av Kirkerådets myndighet etter regler for valg av menighetsråd § 14-2 og regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet § 7-2 annet ledd. Bakgrunnen var at de gjeldende reglene kun åpnet for at det kunne påbys nytt valgoppgjør dersom en plass i rådet ble ubesatt etter at varamedlemmene i tilfelle var rykket opp. Siden de aktuelle bestemmelsene nylig er endret, foreslår Kirkerådet ingen endringer om dette.

6.3.2 Suppleringsvalg

Kirkerådet foreslår at gjeldende bestemmelser ved suppleringsvalg for menighetsråd bør videreføres i regelverket, med noen språklige justeringer. For bispedømmerådet stiller situasjonen seg litt annerledes, særlig i de bispedømmene hvor det er flere lister. Gjennomføringen av et suppleringsvalg i hele bispedømmet midt i valgperioden vil være svært omfattende og kostnadsfullt. Ubesatte plasser i bispedømmerådet vil i praksis fylles gjennom nytt valgoppgjør. Dersom en valgliste ikke har nok personer til å fylle sine mandater, foreslås det en ny bestemmelse som bygger på valgloven tilsvarende bestemmelse.

6.4 Forskjellige bestemmelser

Kirkerådet foreslår noen nærmere bestemmelser om oppbevaring, avhending og tilintetgjøring av valgmateriell og taushetsplikt etter mønster fra valgloven. Når det gjelder spørsmålet om valgobservasjon, foreslås det ikke å gå inn for en ordning med dette.

Del 7: Konsekvenser

7.1 Konsekvenser for kjønn og likestilling

I regler for valg av menighetsråd er gjeldende rett at kandidatlistene «bør ha minst 40 prosent representasjon av hvert kjønn blant de foreslåtte kandidatene på den enkelte liste». I regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet er gjeldende rett at «begge kjønn skal på kandidatlisten være representert med minst 40 prosent» ved valg av leke medlemmer, mens «begge kjønn skal være representert» på nominasjonslistene ved valg av prestenes representant, representant for lek kirkelig tilsatte, samiske representanter og representant fra Døvekirken. Det foreslås å videreføre disse prinsippene i forslaget til nye regler.

7.2 Økonomiske og administrative konsekvenser

Bevilgningene til kirkevalget i 2015 var totalt kr 81,5 millioner. Kirkerådet legger til grunn at de kirkelige valgene fortsatt vil bli finansiert på om lag det samme nivået. For ordens skyld må det imidlertid presiseres at det er avhengig av et ekstra tilskudd fra Stortinget.

I 2015 var det satt av 29 millioner kroner til *lokal tilrettelegging*. Det var ca. 15 000 valgfunksjonærer, noe som viser at gjennomføringen av valget er avhengig av et stort apparat med mange som gjør en stor innsats for at valget avholdes i tråd med regelverket.

Det ble utbetalt 7,6 millioner kroner til bispedømmerådene til *regional tilrettelegging*.

Innenfor dette beløpet var det beregnet støtte til opplæring i forkant av valget, opptelling og kursing av nye menighetsråd i etterkant av valget. Dette i tillegg til at det fra 2009 ble innarbeidet et halvt årsverk i hvert bispedømme i forbindelse med demokratireformen.

Videre ble det brukt 17,2 millioner kroner til valgkortutsendingen, 8,7 millioner til kommunikasjonsutgifter og ellers ca. 4 millioner i *sentral tilrettelegging*. En utgiftstype som i liten grad ble omtalt i St.prp. nr. 39 (2008–2009), er IKT-utvikling i forbindelse med valgene. I forbindelse med kirkevalget i 2015 var det også behov for omfattende utvikling knyttet til medlemsregisteret og valgmodulen for å kunne gjennomføre valget.

Dersom det etableres en tilskuddsordning for støtte til nomineringsgrupper mv., vil midlene måtte tas fra det særskilte tilskuddet til de kirkelige valg. Det vil også medføre et behov for tilskuddsforvaltning knyttet til ordningen.

ⁱ Bernt Aardal (2010). «Den norske stortingsvalgordningen og dens politiske konsekvenser» i *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift* nr. 2, 2010, s. 75–104.

ⁱⁱ Nominasjonskomiteens liste – Mangfoldig folkekirke i Borg og Hamar.